

АЛЕКСАНДЪР ПУШКИН СЯНКАТА НА ФОНВИЗИН

Превод от руски: Стоян Бакърджиев, —

chitanka.info

СЯНКАТА НА ФОНВИЗИН^[0]

*Прозявайки се, от гората
на рая чист, през Ахерон,
пое по пътя към земята
любимецът на Аполон^[1].
Той беше знаменит писател,
прославен руски веселяк,
Денис — подигравач, ласкател
и за глупците — страшен враг.
„За малко искам да си ида! —
той спря пред Луцифер смутен.
От Флегетон съм отегчен,
аз искам с хора да се видя!“
„Върви!“ — отвърна му Плутон.
И вижда той през тъмнината
тълпата, лодката, реката,
и вижда как гребе Харон
насам — товара си оставя,-
след туй с героя се отправя
и ей го нашия поет.
„Поете, приеми привет!“*

*Мъртвецът слезе във Русия,
промени търси, но уви,
светът е все в неразбория,
все тъй постарому върви,
все тъй са хората прикрити,
все тези песни се пенят,
все тъй се тачат клеветите,*

все тъй нещата си вървят,
все през прозорците прескачат,
все грабят царските пари,
едни живеят, други плачат
и лекар смъртните мори;
спокойно спят архиереи,
велможи, тачени злодеи
наливат своите гърла,
бедняшки жалби не приемат,
нощя не спят, в сената дремят
върху червените кресла.
Навред — страхливци и нахали
навред Венери за пари,
навред глупаци-генерали,
навред женкари той откри.

Въздъхна той: „О, Всемогъщи
Нещата са едни и същи.
В приемни страшен Демостен,
Петрушка, прав си ти^[2], така е:
светът безделници, играе
едно и също ден след ден.
Къде са братята-поети,
другари, во Парнас заклети,
деца на грациите? Аз
заради тях дойдох у нас."

В миг, изоставил небесата,
накривил шапката крилата,
посланикът на Зевс в нощта
кат стрела го връхлетя.
И каза Хермес на поета:
„Да тръгнем, твой водач съм, Феб
за туй ме сам помоли, с теб,
додето слънцето закрета,
ще видим руските певци.
Едни ще украсим с венци,

*а други — с листи от лозници!“
И полетяха като птици.*

*И вече ясен ден се скри,
и вече мрак се възцари,
и вечерта във пот, минава,
светликът лунен грее блед
и всеки, щом не е пост,
при бог Морфей се приютява.
С мъртвеца Хермес връхлетя
една тераса — бе висока;
там Кропов в тишина дълбока^[3]
с перо на белите листа
седи замислено в нощта
зад масата, на стол триног,
и със надут площаден слог
той нашите смъртни грехове
клейми във проза, в стихове.
„Но кой е той?“ — „Прочут издател
на «Демокрит» — смешник докрай!
Не е на лаври почитател,
ти само пийване му дай!
От стиховете би заплакал,
а прозата му — ох, че смях!
Но да се смеем над бедняка,
ей богу, брат, е страшен грях.
Не трябва ли да го оставим
и пак на път да се отправим,
щом руските певци ценим?“
„Добре, Меркурий, да вървим!“
И пътниците полетяха,
след миг, след два се озоваха
във кабинета на Хвостов.
Поетът буден бе — с любов
извезваше нарочна ода,
пъхтеше като мъченик —
все пише, брише с потен лик*

за подигравка на народа.
С перо в зъби седи си той.
Все пуши нашият герой
и пред мастилото разляно,
печален, пъшка непрестанно.
„Кой идва посред нощ отвън?
Ба! Не бълнувам ли насън?
Какво ти стана, главо бедна?
Фонвизин! Ти ли тук отседна?
Да, ти!... Разбира се, че той!“
„Да, аз! Плутон, поете мой,
владетелят на ада вечен,
ме пусна с тоя мъж почтен
за мъничко от моя плен.
Хвостов, мой друже стар, сърдечен!
Как времето ти тук лети?
Дали щастлив и здрав си ти?“
„Уви! Поетът е нещастен! —
отвърна му Хвостов с тъга. —
Светът към мен е безучастен,
накратко, слушай ме сега!
Парнаска гордост ме владее —
да се обеса по-добре е.
Добър съм — знаят тук и там;
аз всичките акорди знам.
Във вестниците все ме славят,
в «Аспазия» — боготворят^[4],
а все най-ниско ме поставят,
момци и старци ме корят.
Те с моите песни не живеят,
освиркват мен — един артист,
мой враг е всеки журналист,
дори хлапаци ми се смеят.
Анастасевич — само той^[5],
читател, син, кръщелник мой,
той само в проза ми твърди, че
в дни бърдни бюста ми ще кичи

венец от лаври в моя чест.
Това не мисли никой днес.
Затуй е този мой протест.
И, току-виж — бръснарят вземе
една от моите поеми
и с нея след това без жал
навие кичур побелял.
Въоръжен със смелост свята,
аз ще умра върху листата
и в ада век ще пиша аз
и притчи ще чета на глас."
Сви рамене Денис във мрака,
смехът на Хермес проехтя —
щом над свещта криле размаха,
с Фонвизин полетя в нощта...
Хвостов съвсем не бе учуден,
запали пак свещта, дори
прозя се, стори кръст и буден,
пак продължи дела си труден,
пак дълго ода майстори,
та тъй града да покори.

След туй, сбогувал се с Хвостов,
прочут творец на Простаков,
в мансарди трета нощ снове,
снове в различни градове
за страх на нашите стихоплети.
А във **боскета** граф Шалной^[6],
цвят на морфейските поети,
седи с бележника си — той
рисува клони, храсти, къща,
пъхти, листата му обръща,
със сълзи мокри ги безброй.
Когато призракт застана
пред влюбения в тоя час,
той за любимата се хвана.
О, ужас! Ето го в несвяст.

Славянорусино надменен,
ти, Безсловеснико безценен^[7],
не пребледня ли, сякаш пак
Шишков те стрелна без пощада;
изпусна своята Петриада,
изцъкли погледа си чак.
С попове расна, тъй се случи —
псалтира с дякон ти изучи,
с критиците бе лют старик.
Ти срещна призрачния лик
на милата с очи невинни —
певица в миналите дни;
богинята на рой лъжскини
в Петропол ѝ се поклони.
И месечният обожател,
пропит с дъха от будоар
на куртизанка, и макар
посредствен ученик-писател,
от призрак строг бе посетен;
от Купидон не бе спасен;
синът на музите усърден
руга, успя немилосърден
ушите му да съдере —
Фонвизин удряше добре.

„Достатъчно! Каква наслада —
тъй каза — с писари без чест
да губя време. От досада
пак ще умра. Но где е днес
певецът на Екатерина^[8]?“
„Той с песни край Нева върви.“
„И тъй — Стигийската долина
не е ли той видял?“ „Уви!“
„Това какво пък означава?“
„Чуй, лавърът среднощ умря.
След пролет лятото минава,
поетът вече прегоря.“

Ще видиш всичко без украси.
Я към певеца с бели власи
да литнем с тебе тоя път!“
Три мига само те летят —
и в стая спретната видяха
певеца на Фелица — спряха
при милия почтен старик.
Позна ги той. Фонвизин в миг
за свойте подвизи разправи.
„Ти като призрак се представи? —
Державин каза умилен. —
Щастлив съм, зло да те забрави!
Пет, мацо! Сядай, брат, до мен!
Вън спи спокойната природа.
Аз, разгеле, написах ода,
та... да я чуеш, брате мой!“
Перуката почесал, той
покашля се, запя творбата —
библейска фраза непозната.
И чуден химн ги удиви^[9],
и двете сенки онемяла
пред песента — в почуда бяха
и с ниско сведени глави.

„Свещена тайна се разкри.
Смирен е Луцифер дори
и идва с мълнии в очите.
Наполеон! Наполеон!
Париж — модерен Вавилон,
бял, кротък агнец, се пресити,
пропадна като злобен Гог,
като духа на Сатаната,
укри се силата рогата!...
Благословен да бъде бог!...“

„Да! — присмехулникът похвали.
Разкошни стихове и стил!

Покойният Бобров едва ли
в тях нейде смисъл би открил.
Какво се случи с теб, Державин?
Ти по съдба с Невтон си равен,
ти — бог и червей, нощ и ден...
Меркурий, мен ми стана болно —
да тръгнем, кипнах най-неволно!“
И мигом литна разгневен.

„Тъй странно бе това, ей богу!“ —
след миг Фонвизин заяви.
„Не се учудвай твърде много! —
тъй с присмех Хермес промълви. —
И Ломоносов бе попарен
на Пинд, с досада занемя,
когато бръснат, зъл татарин^[10]
на руска лира загърмя.
Към Холмогор от завист тайна^[11]
дори Пиндар се задуши,
но Феб го чу и е длан сияйна
поиска да го утеша,
и запрепъва се Державин,
Апокалипсиса възпя.
Денис! Защо да бъде славен
тъй дълго от една тълпа?“

„Да си вървим! — на Хермес каза
врагът на всеки римувач. —
Туй скитане съвсем ме смаза,
Русия ми навява плач.“
Но в миг, край шумна воденица,
сред гъста, сенчеста гора,
кран шумна, тичаща речица,
колиба проста ги възпря.
И тесен път към нея свети,
и древен клен ѝ прави фон.
От прага с присмех Купидон

заплашва всички фалконети.
„Виж ти, живее тук певец! —
тъй каза нашият мъртвец. —
Да влезем...“ И какво видяха?
Разнежен, в ложе, без уплаха,
певецът на домашен кът^[12] —
и рози къдрите красят.
Едва покрит, така невинно
той с Лила бе заспал блажен,
и румен като чаша с вино,
шептеше сладко упоен.
Фонвизин от това се смая:
„На вид познат, но кой е той?
Парни ли, славният, не зная.
Анакреон ли? Кланет ли? Кой?“
„С тях равен! — промълви Меркурий.
Ерато, грации, амури
го увенчаха с миртов цвят.
С цафара златна Феб почете
любимеца си, още млад,
но със веригите проклети
на мързела той пие, спи,
със Лила ден и нощ зает е
и дарбата си не скъпи.“
„Я да разбудя аз хлапака!“ —
Фонвизин каза и завчас
завивката издърпа в мрака.
Певецът — чул подобен глас,
в пуха с досада се събуди
и мързелив ръка простря,
насила в светлото се взря,
обърна гръб, не се учуди.
Какво героят наш направи?
Провесил нос, без да се бави,
с мърморене пое назад.
И чух руснаците с досада
да псува дълго, без пощада —

и каза старецът сърцат:
„Додето тъй Хвостов се труди,
а Батюшков спокойно спи,
кой геният ни ще събуди,
какъв съюз ще ни скрепи?“

[0] Приживе на Пушкин не е печатано. Стихотворението става известно през 1836 г. ↑

[1] „Любимецът на Аполон“ — Денис Фонвизин. ↑

[2] „Петрушка, прав си ти...“ — вж. стихотворението на Фонвизин „Послание к слугам моим Шумилову, Ваньке и Петрушке“. ↑

[3] „Там Кропов в тишина дълбока“ — А. Ф. Кропотов (1780–1821), издател на списание „Демокрит“, излизало през първата половина на 1815 г. ↑

[4] „В „Аспазия“ — боготворят“ — „Кабинет Аспазии“ е списание, излизало през 1815 г. В четвърта книжка била напечатана хвалебствена рецензия на стиховете на Д. И. Хвостов. ↑

[5] „Анастасевич — само той“ — В. Г. Анастасевич (1775–1845), библиограф и журналист. За него разправяли, че изпълнявал разни литературни заръки на Хвостов. ↑

[6] „А във боскета_ граф Шалной“_ — княз П. И. Шаликов (1767–1852), автор на сладникави съчинения. ↑

[7] „Ти, безсловеснико безценен“ — княз С. А. Ширински-Шихматов, осмян в сатирата на Батюшков „Певец в Беседе любителей русского слова“. ↑

[8] „Певецът на Екатерина“ — Державин. ↑

[9] „И чуден химн ги удиви“ — има се пред вид „Гимн лироэпический 1812 года на прогнание французов из отечества“ на Державин. По-нататък Пушкин пародира този химн: в оригинала стиховете му са сглобени от цитати. ↑

[10] „Когато бръснат, зъл татарин“ — Державин, като автор на „Фелица“. ↑

[11] „Към Холмогор... Пиндар“ — Ломоносов. ↑

[12] „Певецът на домашен кът“ — Батюшков. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.